

Freund, Bergman

8.9.2024

246/04.01.00/2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto
stiina.hyrri@eduskunta.fi

Sivistys- ja tiedejaoston kokous 9.9.2024

Asia HE 109/2024 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Teema: Ammatillinen koulutus (luvussa 29.20) sekä jatkuvan oppimisen ja aikuis-
koulutuksen mahdollisuudet

Ammatillisen koulutuksen säästöjen kohdennus perusopetuksen päättäviä nuoria/vailla ammatillista perustutkintoa olevia suojaten

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n näkemyksen mukaan rahoitusleikkaus ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta tuo merkittävän puutteen jatkossa muuttuvan työelämän lisä- ja täydennyskoulutustarpeisiin. Säästöt heikentävät aikuisten mahdollisuuksia kohottaa osaamistasoaan ammatti- ja erikoisammattitutkinnoilla sekä siirtyä tarvittaessa toiselle alalle.

Yksittäisten ammatillisten oppilaitosten kannalta rahoituksen tason vaihtelu myös vaikeuttaa tuloksellista koulutuksen järjestämistä. Jo suunniteltuja nuorten ja aikuisten järjestelyitä samoissa ryhmissä joudutaan tarkastelemaan uudelleen. Myös yhteistyö paikallisen työelämän kanssa kärsii jatkuvuuden puutteesta. Vaarana on myös se, että jotkut koulutukset ja alat häviävät kokonaan, kun kaikki koulutuksen järjestäjät ilman koordinaatiota lopettavat ne.

Oppimisen tuen vahvistaminen toisella asteella

Säädösesityksissä oikeudesta oppimisen tukeen ja oikeudesta erityiseen tukeen painotuvat opettajan antama tukiopetus ja erityisopetus. Tässä painotuksessa tulisi ottaa huomioon säädöksen tarkoitus tukea opiskelijaa tavoitteiden saavuttamista eri oppimisympäristöissä.

Säädöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että oppimisen tukea voitaisi järjestää opiskelijoille joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Tämä kuvaa hyvin sitä tapaa ja keinoja, joiden avulla moninaiset oppimistavat ja -ympäristöt tulisivat huomioiksi opiskelijan edun mukaisesti. Ammatillisen koulutuksen opiskelijan oikeus riittävään tukeen tulisi siis ymmärtää erityisesti opiskelijan mahdollisuutena saada tukea riittävästi tarkoituksenmukaisilla keinoilla toteutettuna. Koulutuksen järjestäjä arvioi tukitoimien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön rakenteen ja tehtävät.

Erityisen tuen osalta on nähtävissä sama ilmiö kuin oppimisen tuen osalta. Opiskelijan oikeus erityiseen tukeen edellyttää toteutuakseen oppimistapojen ja -ympäristöjen

Freund, Bergman

8.9.2024

246/04.01.00/2024

huomioimisen. Erityisopettajan roolin lisäksi myös muun opetus- ja ohjaushenkilöstön rooli tulisi olla säädöksessä selkeästi tunnistettu. Moniammatillisen yhteistyön avulla, opiskelijan tarvitsemaa erityistä tukea voidaan tarjota riittävästi ja laadukkaasti.

Aikuiskoulutus ja jatkuva oppiminen vuonna 2025 ja tulevaisuudessa

1.8.2024 alkaen lakkautettu aikuiskoulutustuki on mahdollistanut erityisesti kasvatus-, terveys- ja hyvinvointialoilla lisäkoulutuksen hankkimisen työn ohessa ja jatkamisen omalla alalla korkeampaa koulutustasoa vaativissa tehtävissä. Se on myös muodostunut merkittäväksi osaksi erityisesti julkisen sektorin jatko- ja täydennyskoulutuksen urapolkuja

Hallituksen päätös Jotpan hallinnoiman, jatkuvan oppimisen vuosina 2025–2026 toteutettavasta pilottihankkeesta, on askel oikeaan suuntaan. Kuitenkin siihen esitetty 10 miljoonan euron vuotuinen rahoitus on riittämätön vastaamaan työmarkkinoiden tarpeita. Esimerkiksi vuonna 2022 noin 30 000:sta aikuiskoulutustuen käyttäjästä 38 prosenttia on opiskellut kasvatus-, terveys- ja hyvinvointialojen tutkintoa. Heistä yli 6 000 on käyttänyt tukea oman alansa sisällä toisen tutkinnon suorittamiseen.

Positiivista on, että pilottihanke kohdistuu osaajapula-aloille, kuten sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä varhaiskasvatukseen, joilla aikuiskoulutuen hyödyntäminen on ollut runsasta. Määräaikainen ja tarpeisiin nähden riittämätön rahoitus kuitenkin tarkoittaa, että vaikutukset jäävät rajallisiksi. Siksi hallituksen tulisi jatkossa lisätä rahoitusta tai löytää pysyvämpi ratkaisua aikuiskoulutuksen tukemiseen.

Aikuiskoulutustuki on ollut merkittävä keino saada osaavaa työvoimaa, kun jo aikuisikään ehtineet ovat voineet kouluttautua ylitarjonta-aloilta osaajapula-aloille. KT kritisoi, että vuoden 2025 talousarviosta puuttuu kokonaan rahoitus aikuiskoulutustuen korvaavalle mallille, jolle olisi suuri tarve osaajapula-aloille esimerkiksi alanvaihtajien tarpeisiin. Korvaavan mallin tulisi myös huomioida aikuisopiskelijan erilainen elämäntilanne, esimerkiksi perheellisen elinkustannukset ja rajatut mahdollisuudet opiskella esimerkiksi opintotuen tai opintolainan turvin.

Lisäksi on huomioitava, että koulutusjärjestelmätasolla on kyettävä muutokseen, jossa säädeltyjäkin ammatteja tulee voida opiskella joustavasti työn ohessa.

Työn murros ja sen vaikutukset

Työn murros, joka näkyy erityisesti digitalisaation ja automaation myötä, muuttaa työtehtäviä ja vaatii jatkuvaa osaamisen päivittämistä. Aikuiskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rooli on tässä muutoksessa ratkaiseva. Koulutuksen joustavuus ja mahdollisuus opiskella työn ohessa ovat avainasemassa, jotta työntekijät voivat siirtyä uusiin tehtäviin ilman, että heidän täytyy kokonaan olla pois työstään.

KT:n helmikuussa 2024 tekemän tekoälykyselyn mukaan 92 % vastaajista oli sitä mieltä, että generatiivinen tekoäly tulee muuttamaan työtä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Tämä edellyttää kuitenkin jatkuvaan oppimista ja osaamisen kehittämistä. Olisikin tärkeää, että hallituksen esitys huomioisi myös tämän työn tekoälymurroksesta yhä kasvavan osaamisen kehittämisen tarpeen.

Freund, Bergman

8.9.2024

246/04.01.00/2024

Osaajapula ja työvoiman tarve

Osaajapula on vakava haaste monilla aloilla, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, varhaiskasvatuksessa ja teknologia-aloilla. KT kannattaa sitä, että pilottihanke kohdistuu näille aloille sekä sitä, että työnantajille korvataan työntekijän työn ohessa tapahtuvasta opiskelusta aiheutuvia kustannuksia. Koulutusmäärien on oltava riittäviä vastaamaan työvoimatarpeeseen. Vain maksimissaan 1 900 opiskelijaa kattava pilotti ei yksin riitä vastaamaan osaajapulan laajuuteen. KT nostaa esiin myös, että pilottihanke ei lisää koulutuksen aloituspaikkamääriä tai uusia tutkintoja. Tämän vuoksi tarvitaan lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle uusi täsmätuki osaajapula-alojen tarpeisiin sekä riittävä rahoitus, joka mahdollistaa henkilöstötarpeen ennakkoinnin organisaatioissa sekä toisaalta yksilön oman osaamisen kehittämisen suunnittelun.

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUE TYÖNANTAJAT KT